

PRO ARTIBUS -SÄÄTIÖN KOKOELMAPOLITIIKKA

2020

SISÄLTÖ

VISIO	1
KOKOELMAN TAUSTA	1
KOKOELMAN LUONNE	2
YLEISÖTYÖ	3
HANKINTATEHTÄVÄT JA KARTUTUS	3
TEOSTEN TUOTTAMINEN	4
TEOSTEN KONSERVOINTI JA SÄILYTYS	4
SÄILYTYS	5
KOKOELMAHALLINTA	5
KOKOELMAN KÄYTTÄJÄT JA SAAVUTETTAVUUS	6
TURVALLISUUS	6
LAINAT JA DEPONOINNIT	6
DEPONOINTI	6
LIITTEET	7

VISIO

Kokoelman tulevaisuudenvisioissa ja kokoelmatyössä tulee huomioida säätiön arvot ja visiot. Kokoelman parempi näkyvyys, moninaisuus ja -arvoisuus ovat keskeisiä tästä näkökulmasta. Taiteilijoiden ja nykytaiteen edistäminen tulee näkyä kokoelmatyössä. Teoshankinnoissa tulee kiinnittää huomiota entistä enemmän myös pohjoismaisen taiteen edustukseen, pitää kiinni hankittavien teosten korkealaatuisuudesta, ja vaalia kokoelman ainutlaatuisuista identiteettiä ja vahvistaa sitä esimerkiksi kokoelmanäyttelyillä ja -julkaisuilla. Kokoelman moninaisuuden vaaliminen edellyttää aktiivista taidekentän seuraamista ja aktiivista teoshankintaa ja -tuotantoa, joissa on näkyvissä nykytaiteen moninaisuus. Tärkeää on myös lisätä kokoelman kiinnostavuutta museoiden ja muiden taidelaitosten silmissä, jolloin kokoelman teoksia pyydetään entistä useammin lainaksi näyttelyihin. Tämä edellyttää kokoelmaan hankittavien teosten suhteen korkeaa laatua ja omaa linjaa, joka tukee kokoelman ainutlaatuisuutta ja erityisyyttä.

KOKOELMAN TAUSTA

Pro Artibus -säätiö on itsenäinen osa Svenska kulturfondenin. Säätiön tehtävänä on visuaalisen taiteen edistäminen kaikilla ruotsinkielisillä alueilla Suomessa. Säätiö perustettiin 1989 hoitamaan ja kartuttamaan suomenruotsalaisten taiteilijoiden töistä koostuvaa taidekokoelmaa, jonka keräämisen aloitti 1957 Svenska kulturfonden. Tämä kokoelma on myös säätiön alkupääoma. Kokoelmatehtävä perustuu paljolti säätiön tehtävään toimia suomenruotsalaisen taiteen ja kulttuurin edistäjänä, mitä säätiö harjoittaa kartuttamalla kokoelmaa, järjestämällä näyttelyitä ja muuta suomenruotsalaista taidetta ja kulttuuria edistävää toimintaa.

Kokoelman perusteena voidaankin katsoa olevan erityisesti suomenruotsalaisen nykytaiteen tukemisen ja esilletuonnin, nykytaiteen esittelyn erityisesti suomenruotsalaiselle yleisölle ja kulttuurisesti merkittävän aineksen tallentaminen. Myös näyttelytoiminnan jäljen jättäminen on ollut eräs kokoelmatoimintaa motivoiva ajatus. Kokoelman vuotuisen hankintabudjetti on 100000 euroa, josta 50000 on varattu ostoihin ja 30000 teosten tuottamiseen, sekä noin 20000 kokoelman hoitoon. Kokoelmaa on esitelty laajemmin muutamia kertoja kiertonäyttelyillä, mutta muuten se on ollut esillä deponoitujen teosten muodossa ympäri suomenruotsalaisia julkisoikeudellisia yhteisöjä. Jo ennen Pro Artibusen perustamista kokoelma on ollut esillä deponoituna erilaisiin instituutioihin.

Kokoelma on moninainen ja kerroksellinen valikoima modernia ja nykytaidetta. Se on maailman ainoa erityisesti suomenruotsalaisten taiteilijoiden ja suomenruotsalaisuuden/ruotsin kieleen Suomessa liittyvien teosten kokoelma, mikä tekee siitä ainutlaatuisen. Kokoelmassa näkyvät hyvin sekä valtakunnalliset että paikalliset painotukset, minkä lisäksi siihen kuuluu lukumääräisesti hyvin monen taiteilijoiden teoksia kokoelman koon huomioiden. Kokoelmassa näkyy toisin sanoen vähemmistön moninaisuus ja sen merkitys onkin siinä, miten se toimii kuvauksena taidehistoriasta ja nykytaiteesta erityisesti suomenruotsalaisesta perspektiivistä lähtien. Kokoelma on sekä kansallisesti että kansainvälisesti merkittävä esimerkki vähemmistön itsemäärittelystä ja sen kulttuurisista pyrkimyksistä.

Kokoelmatoiminnasta on muovautumassa säätiön toimintaa jäsentävä yleisperiaate, joka on yksi säätiön perustamissäännön mukaisista tehtävistä, mutta se tukee myös säätiön muun toiminnan logiikkaa. Kokoelmatoiminnan keskeisyyttä on tarkoitus tuoda esille muun muassa kokoelmateoksiin liittyvällä julkaisusarjalla, tuottamalla teoksia kokoelmaan ja näyttelyihin, tukemalla taiteellista tutkimusta kokoelmankartuttamisen antamien mahdollisuuksien puitteissa. Kokoelmatoiminnassa noudatetaan museotalouden eettisiä sääntöjä ja lainsäädäntöä sekä säätiön omia perustamisperiaatteita. Kokoelmatoimintaa ohjaavat säätiön perustamisasiakirjan määrittelevät periaatteet, kulloisenkin säätiön hallituksen päättämien painotusten ohjaamina. Säätiön hallitus tekee päätökset sekä kokoelman kartuttamisesta että painotuksista kokoelmatoiminnassa. Konkreettiset toimintasuunnitelmat kokoelmaan liittyen tekee säätiön kokoelmasta vastaava kuraattori yhteistyössä Pro Artibuksen toimitusjohtajan kanssa.

Pro Artibus -säätiön taidekokoelma on monipuolinen ja siinä on erilaisia historiallisia kerrostumia, kuten kokoelman perustana toimiva Svenska kulturfondenin taidekokoelma (222 teosta) tai erilaiset testamentatut tai muut lahjoituskokoelmat (Eva Törnwall-Collin, Stig Nyström, Yngve Bäck). Oman osuutensa kokoelmasta muodostavat vaikkapa julkiset teokset, kuten Tammisaaren kirkon viereen sijoitettu Stuart Wreden *Hopp* tai muut 17 prosenttiperiaatteella toteutettua teosta vuosilta 2006-2010. AIR-taiteilijoiden teokset, balttilaisille taiteilijoille suunnatun residenssitoiminnan yhteydessä kokoelmiin saadut teokset, taiteilijoiden omakuvat, taidekäsityökokoelma ja RKP:n puheenjohtajien muotokuvakokoelma muodostavat taas omat kokonaisuutensa. Viimeksi mainittu on sijoitettu pääosin RKP:n puoluetoimistoon ja eduskuntaan puolueen tiloihin.

KOKOELMAN LUONNE

Pro Artibuksen kokoelmaa kartuttaessa ja kokoelman luonnetta arvioidessa on tärkeää huomioida erityisesti seuraavia seikkoja: kokoelman luonne kokonaisuutena, jota historiallisesti hallitsee deponoitavien teosten logiikka. Hankinnoissa huomioidaan kysymys tuotettavista/tilattavista teoksista, ja siitä kenen taiteilijoiden uraa seurataan erityisesti ja miten säätiöllä on mahdollista olla valtakunnallisesti merkittävä toimija koko suomenruotsalaisella alueella. Tässä yhteydessä säätiön hallituksen koostumuksella on merkitystä mahdollisimman laajan taide-elämän seuraamisen kannalta. Kysymys painotuksista on myös merkittävä: kokoelmaan kerätään sekä suomenruotsalaisten taiteilijoiden teoksia että muitakin teoksia. Kulloisellakin hallituksella on mahdollista määritellä kokoelmatoiminnan ja -kartuttamisen painopisteitä. Teoksia hankitaan niin säätiön tuottamista näyttelyistä, gallerioista kuin suoraan taiteilijoiltakin. Kokoelman kattavuudesta ja erilaisten kuvataiteen välineiden edustuksesta siinä huolehditaan erilaisin tavoin, kuten hallituksen kokoonpanolla ja henkilökunnan asiantuntijuudella. Jos kokoelman hankinta-alueita halutaan laajentaa, on huomioitava se, että hankintojen valmisteluun liittyvää asiantuntijuutta täytyy olla käytettävissä kartutuspäätösten valmistelussa.

Tallennusalueena kokoelmassa on ensisijaisesti suomenruotsalainen nykytaide. Kaikki nykytaiteen mediumit ovat tallentamisen kohteina, minkä lisäksi kokoelmaan on hankittu myös taidekäsityön ja muotoilun pariin kuuluvia teoksia, mutta tätä osuutta ei täydennetä aktiivisesti. Kokoelma suuntautuu kasvultaan ajallisesti eteenpäin, joten sinne

hankitaan ensisijaisesti työskentelevien ja aktiivisten nykytaiteilijoiden teoksia. Kokoelmassa olevia puutteita voidaan kuitenkin erityistapauksissa täydentää hankinnoilla, mutta nämä punnitaan tarkasti ja tapauskohtaisesti. Systemaattista täydentämistä ei kuitenkaan ole suunniteltu ja se muuttaisikin kokoelman luonnetta suuresti.

Kokoelman taustahistoria ja erityisluonne deponointikokoelmana asettaa omia vaatimuksiaan niin kartuttamiselle, kokoelman hallinnalle ja konservoinnille. Teosten korkea taiteellinen arvo on keskeisin hankintaperiaate, mutta hankinnoissa voidaan myös huomioida teosten sopivuus deponoitaviksi. Kokoelma koostuu useimpien muiden kokoelmien tavoin erillisistä osakokoelmista ja osuuksista, mitä ei myöskään voi muuttaa muuttamatta oleellisesti kokoelman identiteettiä. Kokoelman kiinnostavuus syntyy osittain siitä, miten se ilmentää omaa kasvuhistoriaansa.

YLEISÖTYÖ

Taidepedagogisen periaatteen läsnäolo sävyttää koko kokoelmaa vahvasti, koska sitä on kerätty pitkälle deponointikäyttöä varten, mikä kertoo omalta osaltaan kokoelman taidekasvatuksellisista lähtökohdista. Kokoelmatoiminnassa on alusta alkaen huomioitu suuri yleisö taideteosten deponoinnin yhteydessä ja tämä linja jatkuu erilaisin tavoin ja sitä kehitetään aktiivisesti. Kokoelmatyön yleisötyö on säätiön keskeistä toimintaa ja sitä voidaan toteuttaa erilaisin tavoin, kuten kokoelmajulkaisujen, -näyttelyiden, kokoelmaa esittelevien aineistojen ja oheismateriaalien avulla. Taiteilijoiden omia yleisötyön taitoja, koulutusta ja kiinnostusta hyödynnetään myös kokoelma- ja näyttelytoiminnassa harkinnan mukaisesti. Erilaisiin esimerkiksi yleisölle avoinna oleviin tiloihin sijoitetut taideteokset toimivat kuvataiteen yleisen esittelyn ohella myös taidekasvatuksellisenä projektina. Säätiön Internet-sivuilla olevaan teoskokoelmaan on mahdollista luoda myös erilaisia tutustumisreittejä ja muuta oheismateriaalia. Kokoelman digitaalista saavutettavuutta kehitetään jatkuvasti ja pyritään seuraamaan kentän kehitystä.

HANKINTATEHTÄVÄT JA KARTUTUS

Päätökset kokoelman karttumisesta tekee säätiön hallitus ja hankintapäätöksistä kirjataan perustelut kokouksen pöytäkirjaan. Kokoelman hankintaehdotuksia voi tehdä niin yksittäinen taiteilija, säätiön työntekijä tai hallituksen jäsen, mutta hankinnoista päättää säätiön hallitus. Hankintapäätöksien perusteena voivat olla esimerkiksi seuraavat periaatteet: hankittavan teoksen korkea laatu, kyseisen taiteilijan teoksia ei ole kokoelmassa (kokoelman täydentäminen), kyseisen taiteilijan teoksia on jo kokoelmassa (kokoelman täydentäminen ja taiteellisen muuntumisen seuraaminen), hankittavan teoksen tehnyt taiteilija on asettanut teoksensa esille Sinnessä tai Galleria Elverketissä.

Prosenttiperiaatteen mukaiset teokset, muotokuvatilaukset ja muut erityistapaukset voidaan toteuttaa esimerkiksi kutsukilpailuina tai asiantuntijalausuntojen perusteella. Mahdollisista lahjoitusehdotuksista ja testamenttilahjoitusten hyväksymisestä päättää säätiön hallitus.

Teosten kartuntamäärä vaihtelee vuositasolla. Välillä kokoelma on karttunut 40 teosta vuodessa ja välillä taas kokoelmaa on kartutettu huomattavasti pienemmällä teosmäärällä. Viime vuosien (2014-2019) karttumisen keskiarvo on ollut noin 20 teosta vuodessa.

TEOSTEN TUOTTAMINEN

Teosten tuottaminen on aloitettu vuonna 2013. Tämä toimintatapa mahdollistaa kokoelman kannalta kiinnostavien taiteilijoiden tukemisen jo ennen teoksen valmistumista ja luo samalla myös uudenlaisia yhteistyömuotoja taiteilijoiden ja muiden toimijoiden kanssa. Teosten tuottamisessa kokoelma- ja näyttelypolitiikkaa tarkastellaan kokonaisuutena. Tuotettaviin teoksiin on tarkoitus käyttää osa vuotuisesta budjetista, mutta yksityiskohdat ja käytettävä summa päätetään aina tilanteen mukaan. Tuotettavien teosten kohdalla noudatetaan samoja linjauksia kuin hankittavien teosten kohdalla. Tuotantotukeen liittyvät ehdot sovitaan aina teos- ja taiteilijakohtaisesti. Tuotettavien teosten kohdalla säätiö varaa itselleen etuosto-oikeuden ja oikeuden vähentää tuotantotuki teoksen hankintahinnasta. Näistä yksityiskohdista sovitaan taiteilijan kanssa.

TEOSTEN KONSERVOINTI JA SÄILYTYS

Säätiön palveluksessa työskentelee taidekonservaattori, joka huolehtii kokoelman kuuluvien teosten konservoinnista. Kokoelman teoshankintojen yhteydessä tulee kiinnittää huomiota muiden seikkojen ohella siihen, miten deponoidut teokset ovat konservoitavissa ja miten niiden kunnan tarkkailu hoidetaan. Pitkä kymmenen vuoden deponointiaika edellyttää hyvää kommunikaatiota sijoituspaikan kanssa teoksen kunnosta ja mahdollisista olosuhdemuutoksista raportointia. Nämä on huomioitu sijoitussopimuksessa. Tulevaisuudessa huomioitavia kysymyksiä ovat esimerkiksi se, miten suhtautua teosten tekniseen säilyvyyteen. Tässä yhteydessä on esimerkiksi ratkaistava, päivitetäänkö esimerkiksi videotoksia uusiin tekniikoihin tai hankitaanko valokuvista erikseen kokoelma- ja näyttelykappale. Kokoelman kasvu vaikuttaa sen säilyttämiseen, sillä jos teoksia ei saada deponoitua, ne on kuitenkin varastoitava.

Säätiön konservaattori huolehtii teoksien säilytykseen, kuntotarkastukseen ja konservointiin liittyvistä kysymyksistä ja informoi muuta henkilökuntaa näistä kysymyksistä. Teokset kuntotarkastetaan niiden saapuessa deponointipaikastaan tai näyttelystä. Tässä yhteydessä on huomioitava, että koska teokset hankitaan lähes poikkeuksetta uusin, niiden konservointitarvetta ei ole heti hankinnan jälkeen. Elverketin yhteydessä on konservaattorin ateljee ja säätiön konservaattori vastaa teosten kunnostuksesta oman kompetenssinsa osalta (maalaukskonservaattorin koulutus). Valokuvien tai digitaalisten teosten konservointi on tulevaisuudessa ratkaistava jollakin muulla tavalla, kun niiden osuus kokoelmasta kasvaa entuudestaan.

SÄILYTYS

Kokoelmien säilyttäminen tapahtuu tällä hetkellä kokoelmakeskus Leirassa (alkaen vuodesta 2016) Tammisaarella. Säätiön kokoelman käytössä on kaksi erillistä tilaa, mutta soveliaita lisätiloja ei ole saatavilla samasta kiinteistöstä, mikä asettaa vaatimuksia tulevaisuuden kannalta kokoelman karttuessa. Varaston turvallisuus on kunnossa, mutta deponoitujen teosten turvallisuuden takaaminen on lainaajan vastuulla, mikä asettaa vaatimuksia teoksen sijoituspaikalle ja edellyttää teoksen lainaajan ohjeistamista.

KOKOELMAHALLINTA

Kokoelmaan luettelointi tapahtuu kirjaamalla teos kokoelmaluetteloon, kuvaamalla ja antamalla sille diaarionumero. Tästä huolehtii säätiön kokoelma-amanuenssi. Luetteloon merkitään teoksen valmistusvuosi, tekniikka, tekijä, hankintahinta ja sen mitat/kesto. Tämän lisäksi teos kuvataan. Teokset on tällä hetkellä luokiteltu tekniikoiden perusteella. Jaottelun perusteita on syytä tutkia aina säännöllisin väliajoin. Kysymys teosten luokittelusta ohjaa niin hankintoja kuin esimerkiksi motivoi deponointeja.

Teoksien hankintahinta näkyy diaariosta ja toimii yleensä vakuutusarvona. Teosten vakuutusarvoja päivitetään, mutta niiden systemaattinen läpikäyminen on vielä toteuttamatta. Kokoelman sisäistä arvoluokitusta on pohdittu ideatasolla, jolloin kokoelman rahallisesti ja museaalisesti arvokkaimmat teokset eivät olisi enää samalla tavalla deponoinnin piirissä kuin muut. Tämä koskisi lähinnä edesmenneiden taiteilijoiden teoksia. Arvoluokitus on myös eräs tapa tarkastella kokoelmaa.

Tulevaisuudessa onkin syytä kiinnittää huomiota siihen pitäisikö teoksista kirjata myös muita tietoja, kuten erilaisia avainsanaluokituksen mukaisia luonnehdintoja tai jotakin muuta. Kokoelman kasvaessa tämä helpottaisi tiedon prosessointia ja kokoelman läpikäymistä, esimerkiksi tutkimuksellisissa tai näyttelykäytöissä yhteyksissä.

Kokoelmasta on poistettu muutama teos, kun teos on rikkoutunut tai kadonnut. Tässä yhteydessä olisi tulevaisuudessa syytä huomioida se, miten erilaisten teosten ylläpidettävyyteen suhtaudutaan tekniikoiden muuttuessa ja osan vanhentuessa. Kokoelman luonne pääasiassa nykytaiteeseen painottuneena on myös huomioitava tässä yhteydessä, sillä teoksista on mahdollista hankkia uusia versioita tai taiteilija voi myös korjata niitä tai taiteilijalta saadaan tietoa teosten mahdollista konservointia varten. Hallitus tekee päätöksen kokoelmaan kuuluvien teosten poistamisesta ja kirjaa päätöksen pöytäkirjaan. Tämän jälkeen kokoelmapoistosta laaditaan raportti, missä kerrotaan poiston perustelut lyhyesti. Syitä voivat olla katoamisen ohella teoksen rikkoutuminen korjauskelvottomaksi. Raportin laatii kokoelma-amanuenssi. Tämän jälkeen teos poistetaan ja rikkoutunut teos tuhotaan.

Kokoelmahallintajärjestelmä on vuodesta 2018 lähtien Kookos. Tämän ohella on olemassa sekä Internet-galleria että manuaalinen kortisto.

KOKOELMAN KÄYTTÄJÄT JA SAAVUTETTAVUUS

Deponoiduissa teoksissa niiden fyysinen saavutettavuus on poikkeuksellisen hyvä, koska teokset on pääasiasillisesti sijoitettu erilaisiin julkisoikeudellisiin yhteisöihin tai muihin sellaisiin tiloihin, joihin on enimmäkseen vapaa pääsy. Tämän lisäksi kokoelma on tällä hetkellä suurelle yleisölle lähes kokonaan saavutettavissa Internet-gallerian ansiosta, jossa teoksista löytyvät kuva, nimi, tekijä, tekniikka ja valmistumisvuosi. Tämä on merkittävää, koska osa teoksista on sijoitettu sellaisiin paikkoihin, jonne yleisöllä ei ole vapaata pääsyä tai joiden maantieteellinen sijainti on syrjäinen. Kokoelmasta on myös sitä valikoidusti esittelevä Näkyvää/Näkymätöntä -julkaisu (2006), minkä yhteydessä teoksista on julkaistu myös taidehistoriallista perustietoa. Tämän lisäksi säätiöllä on julkaisusarja, jossa on ilmestynyt kaksi tutkimuksellista kokoelmajulkaisua. Kokoelma on myös muiden museotalouden laitosten käytössä, jotka voivat saada teoksen lainaksi, vaikka se olisi deponoitukin.

TURVALLISUUS

Katso turvallisuus- ja pelastussuunnitelma

LAINAT JA DEPONOINNIT

Deponointi tehdään yleensä kymmeneksi vuodeksi ja säätiö huolehtii teosten konservoinnista, kuljetuksesta ja ripustuksesta. Lainaaja taas huolehtii teoksen vakuuttamisesta laina-aikana ja lupautuu huolehtimaan siitä deponointisopimuksessa eritellyllä tavalla. Deponoinnista laaditaan sopimus kaksin kappalein, jonka allekirjoittaa säätiön puolesta joko kokoelmasta vastaava kuraattori tai toimitusjohtaja. Kuraattori vastaa teosten ripustamisesta.

Lainausehdot määrittelevät teoksen säilyttämisen soveliaissa olosuhteissa ja oikealla tavalla käsiteltynä, minkä lisäksi niissä otetaan kantaa siihen, mitä tehdä muuttuneissa olosuhteissa ja määritellään lainaajan ja lainansaajan oikeudet ja velvollisuudet. Lainaehdoissa määritellään myös se, että lainaaja on velvoitettu lainaamaan teoksen deponoinnin aikana esimerkiksi näyttelykäyttöön, jos säätiö haluaa lainata teoksen näyttelyyn. Näyttelyn jälkeen teos voi palata deponointipaikkaansa tai palautuu säätiön hallintaan yhteisen sopimuksen mukaisesti.

DEPONOINTI

Deponointikohteiden priorisoinnissa tulee huomioida: onko kyse uusista instituutioista vai vanhoista, tarjoaako deponointi mahdollisuuksia monipuoliseen yhteistyöhön ja

onko deponoinnin yhteydessä mahdollista esimerkiksi tuottaa uusia teoksia tiettyyn tilaan. Deponoinneissa alueellisen edustavuuden ohella tulee myös huomioida se, miten teokset ovat esillä, kuinka monta teosta sijoitetaan minnekin. Tässä yhteydessä voi myös ajatella luopumista taiteella sisustamisesta ja siirtymisestä deponointeihin, jotka esittelevät kokoelman ja ylipäättään kuvataiteen moninaisuutta. Ensiarvoista on se, että kokoelma tuo esille kuvataiteen moninaisuutta Suomessa ruotsinkielisillä ja kaksikielisillä alueilla, mikä tapahtuu myös deponointitoiminnan avulla. Deponointikohteiden lukumäärän kasvattaminen loputtomiin ei ole pidemmän päälle hyvä ajatus, koska tällöin kokoelmantyö vaatii entistä enemmän resursseja, teoksista huolehtiminen vaikeutuu, minkä lisäksi kokoelman hallinnoiminen ja vaaliminen on työlästä. Tästä syystä deponointikohteiden määrässä ei voi olla suurta kasvua, mikä aiheuttaa sen, että niitä pitää voida vertailla ja asettaa keskenään järjestykseen, mikäli deponointitöitä ja resurssit eivät kohtaa.

LIITTEET

Säätiön perustamissäännöt, lainasopimus näyttelyihin, deponointisopimus, linjaus deponointikäytännöistä, tuotantosopimus, pelastussuunnitelma.